

Planinska zveza Slovenije
Komisija za varovanje gorske narave

Seminarska naloga

UČNA POT MIKLAVŽ
kot krajša različica Učne poti Trdinov Vrh

Avtorica:

Bojana Mavri Pavlič

Mentor:

Dušan Klenovšek

Šentjernej, julij 2025

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE	2
UVOD	3
TRDINOVA POT	3
UČNA POT TRDINOV VRH (TRDINOVA UČNA POT)	4
UČNA POT MIKLAVŽ	6
1. MIKLAVŽ	7
2. CERKEV SV. MIKLAVŽA.....	9
3. POGLED NA ŠENTJERNEJSKO POLJE	9
4. POGLED NA PENDIRJEVKO.....	9
5. GORJANSKO JEZERO	10
6. GOZDNA ŽELEZNICA	11
7. VISOKA PREŽA.....	11
8. KRVAVI KAMEN.....	12
9. KOŠENICE PRI MIKLAVŽU.....	12
10. OGLARSKA KOPA	13
11. LES GORJANSKIH DREVES	14
AKTIVNOSTI ZA UČENCE IN OSTALE OBISKOVALCE.....	15
1. KUHANJE OGLJA NA TRADICIONALEN NAČIN - v začetku septembra	15
2. NARAVOSLOVNI OZ TEHNIČNI DAN – izvedba v začetku septembra	15
3. UČNA POT TRDINOV VRH	16
ZAKLJUČEK	16
VIRI IN LITERATURA	17

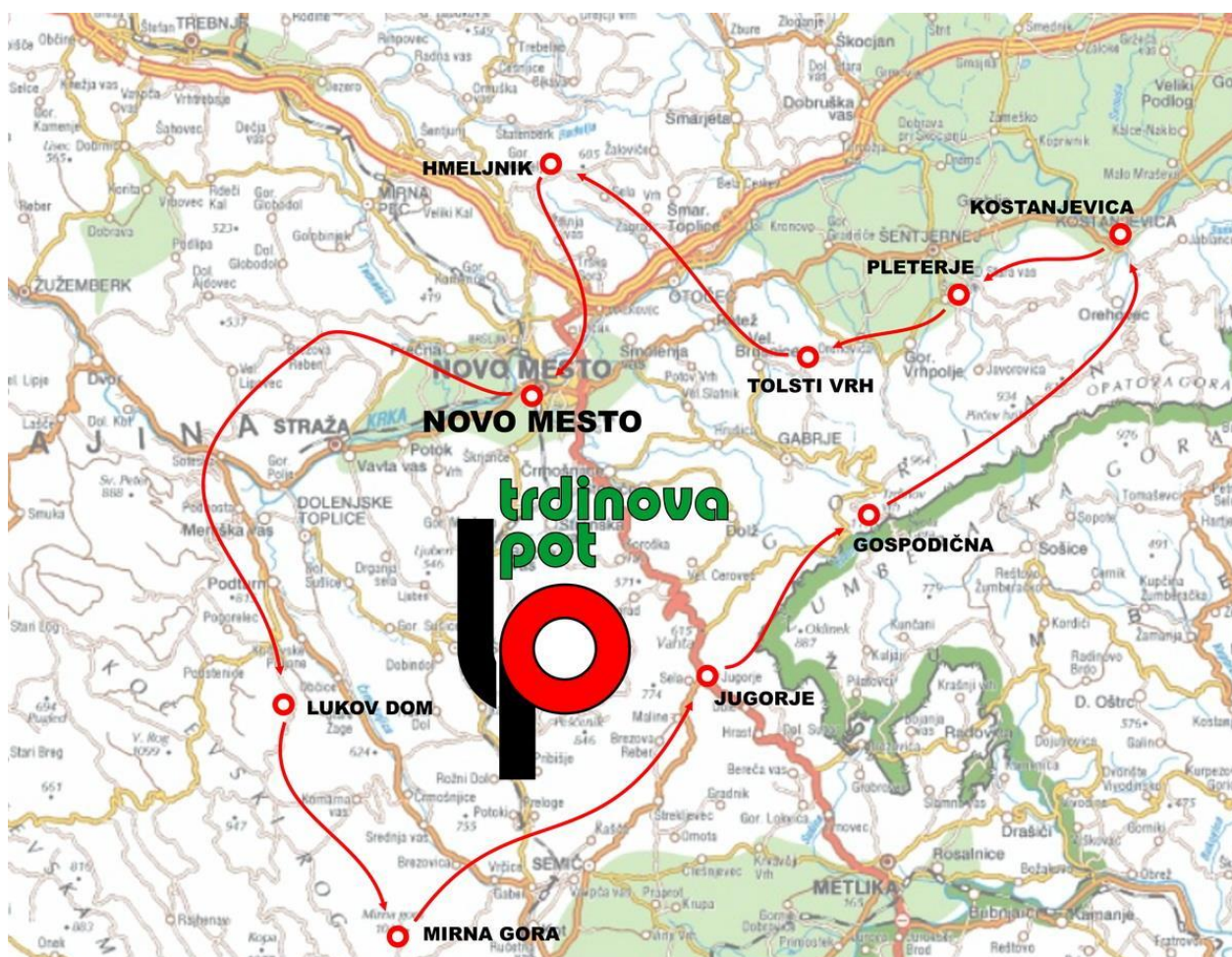
UVOD

V seminarski nalogi bom predstavila Učno pot Miklavž, krajšo različico Učne poti Trdinov vrh, ki je del Trdinove poti na Gorjancih. Gorjanci so planotasto, pretežno z gozdom poraslo hribovje na jugovzhodu Slovenije. Pot se ponaša z bogato naravno in kulturno dediščino ter je prepletena z bajkami in legendami o Gorjancih, ki jih je v svojih delih opisoval Janez Trdina.

V nadaljevanju bom predstavila tudi možnosti dostopa do učne poti ter na kratko opisala informativne točke na poti. Dodane so še ideje za aktivnosti, namenjene predvsem otrokom oziroma učencem.

TRDINOVA POT

Trdinova pot je krožna pohodniška pot, poimenovana po Janezu Trdini. Janez Trdina (1830 – 1905) je bil upokojeni profesor, ki se je naselil v Novem mestu, ko so ga avstrijske oblasti zaradi njegovih naprednih idej upokojile ko mu je bilo komaj 37 let. Po rodu je bil Gorenjec. Vživel se je v dolenske razmere in prepotoval dolensko po dolgem in po čez. Še posebno so ga mikali Gorjanci. Veliko je posedal s Podgorci pred njihovimi domovi ali zidanicami, poslušal njihove zgodbe o temnih gozdovih, vilah, škrtatih, grajski gospodi, čarovnicah in tudi o resničnih ljudeh, ki jih je potem umetniško oblikoval in ustvaril bajke. Gorjance je ovekovečil v Bajkah in povestih o Gorjancih.

Trdinova pot se začne in konča v Novem mestu. Trasiralo jo je Planinsko društvo Novo mesto leta 1967. Dolga je 153 kilometrov, da jo prehodimo potrebujemo 6 do 7 dni hoje in vsebuje 16 kontrolnih žigov. Ob štiridesetletnici poti so novomeški planinci posodobili traso in dodali nove turistične zanimivosti.

Pot nas popelje skozi nekatere najlepše predele Dolenjske. Vodi mimo opustelih kočevskih vasi, proti smučišču Gače in naprej do Mirne gore. Večji del poti poteka po Gorjancih, kjer se delno prekriva z učno potjo Trdinov vrh. Ob poti lahko občudujemo številne gradove, pa tudi samostan Pleterje. Najvzhodnejša točka poti je Kostanjevica na Krki s svojo znamenito Kostanjeviško jamo.

UČNA POT TRDINOV VRH (TRDINOVA UČNA POT)

Trdinova učna pot je tematsko zasnovana krožna pot, ki poteka skozi slikovite in tudi neokrnjene gozdove Gorjancev. Izhodišče poti je pri izviru Gospodična, konča pa se pri Trdinovem vrhu, ki s svojimi 1178 metri nadmorske višine velja za najvišjo točko dolenjskega hribovja. Pot se nato krožno vrača proti izhodišču. Skupna dolžina poti znaša približno 10 kilometrov, prehodimo jo v dveh urah zmerne hoje. Na tej poti obiskovalec premaga približno 280 višinskih metrov.

Pot je dobro označena in urejena, zato je primerna za družine z otroki, šolske skupine, ljubitelje narave ter pohodnike vseh starosti. Zaradi razgibane trase, pestrega naravnega okolja in bogate zgodovinsko-kulturne vsebine je odlična izbira tudi za naravoslovne dneve, šolske ekskurzije in druge izobraževalne aktivnosti na prostem.

Na poti se nahaja 25 označenih informativnih točk, ki obiskovalcu predstavijo različne vidike naravne in kulturne dediščine Gorjancev. Vsebina tabel vključuje geografske in geološke značilnosti, rastlinske in živalske vrste, zgodovinske zanimivosti, etnološke posebnosti ter legende in pripovedke, ki so povezane z Gorjanci. Velik del teh zgodb izhaja iz del Janeza Trdine, ki je s tem pomembno prispeval k ohranjanju lokalnega izročila.

Pomemben element poti je tudi povezovanje z učno potjo Miklavž, ki se ji Trdinova učna pot pridruži v bližini Miklavža. Učno pot Miklavž je oblikovalo Društvo Gorjanske košenice, ki je območje opremilo z dodatnimi informativnimi tablam.

Dostop do izhodišča učne poti – Planinski dom Gospodična na Gorjancih:

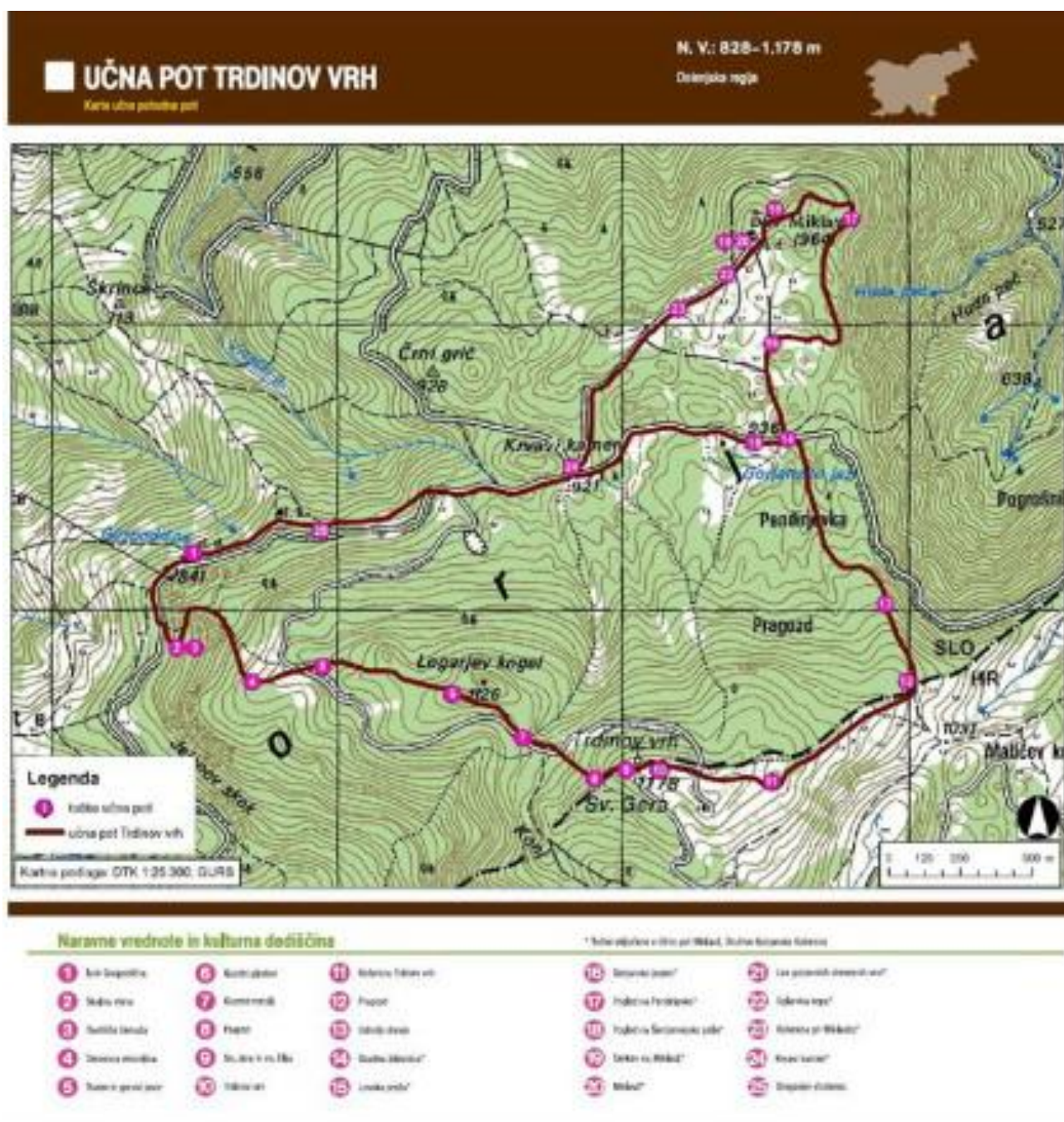
- Z avtomobilom po gozdni cesti iz smeri Vahta, Gabreje in Cerov Log
- Peš iz Šumečega potoka (Gabrje) – 1h 10 min
- Peš po cesti iz Vahte – 2 uri

Informativne točke Trdinove poti:

1. Izvir Gospodična	11. Košenica Trdinov vrh
2. Skalna stena	12. Pragozd
3. Rastišče čemaža	13. Odmrlo drevje
4. Drevesna ekocelica	14. Gozdna železnica
5. Bukev in gorski javor	15. Lovska preža
6. Gozdni plodovi	16. Gorjansko jezero
7. Gozdni metulji	17. Pogled na Pendirjevko
8. Praprot	18. Pogled na Šentjernejsko polje
9. Trdinov vrh	19. Cerkev sv. Miklavž
10. Sv. Jera in sv. Elija	20. Miklavž

21. Les gorjanskih drevesnih vrst
22. Oglarska kopa
23. Košenica pri Miklavžu

24. Krvavi kamen
25. Gregorjev studenec

Kratek opis nekaterih informativnih točk:

- Izvir Gosposvita** je ena izmed najbolj vabljivih znamenitosti Gorjancev. Med najbolj znane studence ga je povzdignilo ljudsko izročilo o njegovi bajeslovni zdravilni vodi s pomlajevalno močjo, ki ga je zapisal Janez Trdina v bajki Gosposvita. Studenec izvira na severnem pobočju gorjancev na nadmorski višini 820m. Izvir je obzidan in zavarovan kot kulturni spomenik. Nad njim pa stoji planinsko zavetišče Gosposvita

- **Trdinov vrh** 1178 m je najvišji vrh Gorjancev. Slovenci smo ga leta 1923 preimenovali iz Svete Jere v Trdinov vrh, Hrvati ga še vedno poimenujejo v svojem jeziku Sveta Gera, hribovje pa Žumberačka gora. Na prostranem vrhu je še cela vrsta objektov: televizijski oddajnik, cerkev Sv. Ilije in Sv. Jere, manjša brunarica, vojašnica... Na najvišji točki je postavljen skromen in propadajoč betonski razgledni stolp. Na JV strani stoji razgledna točka, od koder je lep pogled na Dolenjsko.
- Na vrhu Gorjancev stojita prezentirani razvalini rimskokatoliške **cerkve sv. Jere** in grškokatoliške **cerkve sv. Elije**. Med njima poteka meja med Slovenijo in Hrvaško. Pri bogoslužju se srečujejo ljudje iz obeh strani meje.
- Prisojno pobočje Trdinovega vrha označuje večja **košenica Trdinov vrh**, ki se razteza vse do Ravne gore. To je ena bolj slikovitih košenic s katere se odpira pogled vse do Zagreba.
- Novomeško Okrajno glavarstvo je že pred 1. sv. vojno iz gospodarjenja izločilo 220 ha ohranjenih gozdov pod Trdinovim vrhom, del katerih je tudi današnji **pragozd Trdinov vrh** (23,16 ha) Gozdarji so leta 1984 kot pragozd opredelili tudi del Ravne gore in kot gozdni rezervat pa povirje Kobile. Pragozdova sta zavarovanja kot naravna rezervata.
- V bližini Gospodične je pred lovsko kočo pod planinsko potjo izvir Vrtaškega potka. Na strem pobočju sta dve povirni grapi. Enega od izvirov so lovci ob gradnji lovske koče obzidali in vodo napeljali v bližino koče in ga poimenovali **Gregorjev studenec**.

UČNA POT MIKLAVŽ

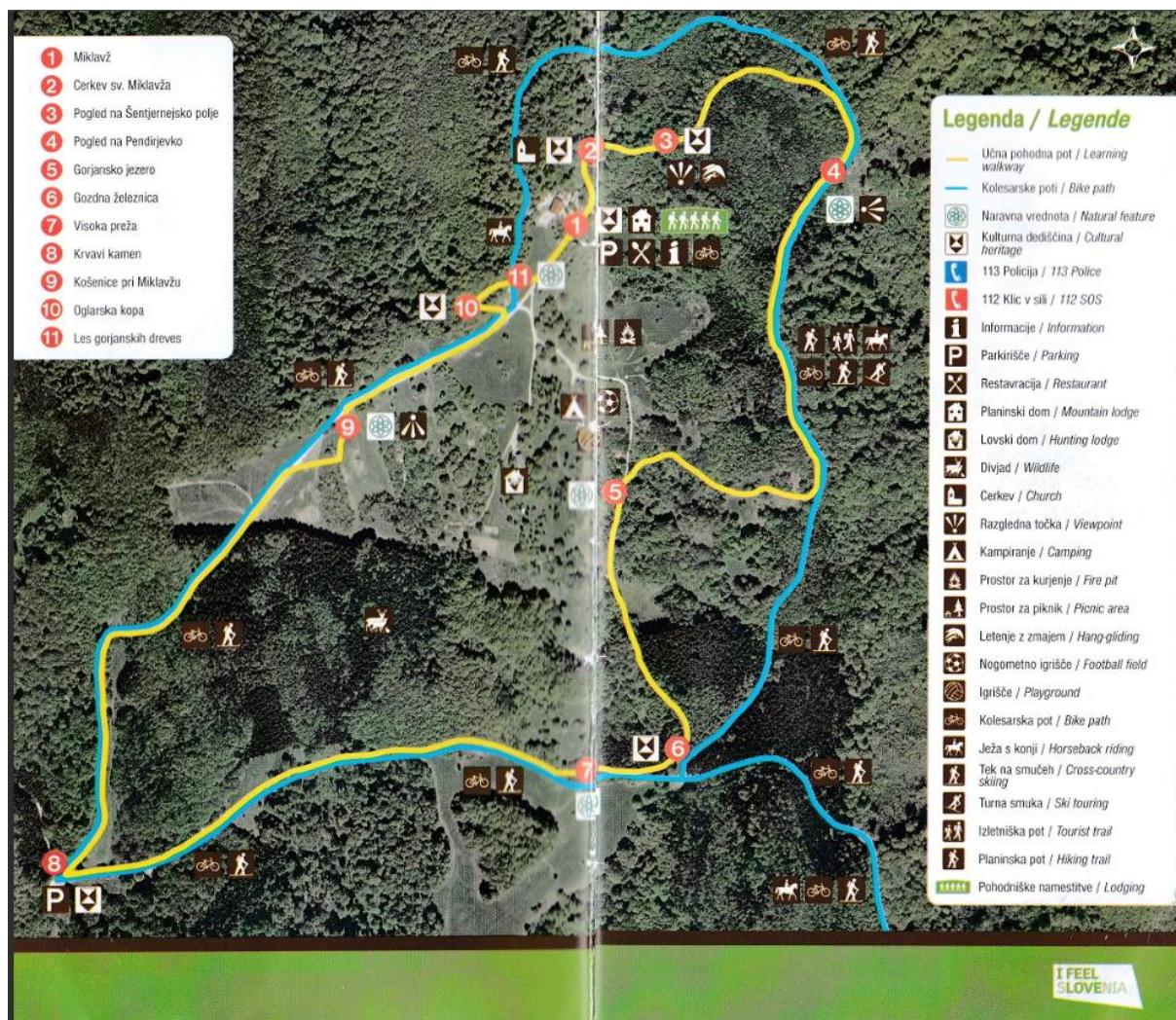
Miklavž na Gorjancih je priljubljena izletniška točka, ki se nahaja na robu planotastega ravnika. Na razglednem vrhu tik nad planinskim domom stoji cerkev sv. Miklavža, od koder se ponujajo lepi razgledi na okoliško pokrajino. Nedaleč stran, na robu košenic, se v plitvi kotanji imenovani Izzero skrivajo manjša jezera, ki dodatno popestrijo naravno kuliso.

Učna pot Miklavž je krajša različica Učne poti Trdinov vrh. Začne se in konča pri Domu na Miklavžu ter obiskovalcem ponuja vpogled v naravne in zgodovinske značilnosti Gorjancev, vključno z vplivom človeka na pokrajino skozi čas. Krožno pot, dolgo 4 kilometre, lahko prehodimo v nekaj več kot eni uri, zato je primerna tudi za družine z otroki.

Postavljena je bila leta 2011 s pomočjo evropskih sredstev, izvedbo pa je prevzelo Društvo Gorjanske košenice. Učna pot vključuje 11 informativnih točk, opremljenih z izobraževalnimi tablam, ki obiskovalcem na zanimiv in dostopen način predstavijo bogastvo tega območja.

Točke Miklavževe poti:

1. Miklavž	7. Visoka preža
2. Cerkev sv. Miklavža	8. Krvavi kamen
3. Pogled na Šentjernejsko polje	9. Košenice pri Miklavžu
4. Pogled na Pendirjevko	10. Oglarska kopa
5. Gorjansko jezero	11. Les gorjanskih dreves
6. Gozdna železnica	

Dostop do izhodišča učne poti – Dom pri Miklavžu:

- Z avtomobilom po cesti iz treh smeri: Rateža, Cerovega Loga ali Vahte
- Krvavi kamen – 15 minut
- Pendirjevka (po strmi poti) – 1h
- Pendirjevka (mimo bolnice) – 1h 20 min

Opis informativnih točk:

1. MIKLAVŽ

Učna pot se začne pri Miklavžu, priljubljeni planinsko-izletniški točki. Že leta 1900 je bilo tu zgrajeno prvo planinsko zavetišče. Leta 1929 so novomeški planinci v njem dobili del mežnarije, kjer je Nace Hudoklin odprl manjšo gostilno. Ta je do leta 1939 prerasla v pravi planinski dom.

Leta 1942 je dom v spopadu med partizani in italijanskimi vojaki pogorel. Po vojni je bil obnovljen, povečan in od leta 1958 naprej stalno oskrbovan. Dom je imel več oskrbnikov vse do leta 2002, ko

je bil prodan. Danes stari dom čaka na prenovo. Sedanji lastniki so poleg starega doma zgradili nov objekt z gostiščem. Novi planinski dom Miklavž je bil zgrajen leta 2011. V zadnjih letih se je v njem zamenjalo več najemnikov

Po ljudskem izročilu naj bi na košenicah pri Miklavžu nekoč stala vas. Njenim prebivalcem so življenje zagrenile rjave mravlje, ki so bile tako nadležne, da so morali ponoči kuriti ogenj, da so lahko spali. Na koncu so morali zapustiti domove in se preseliti v Gor. Suhadol. Danes je na košenicah še vedno veliko velikih mravljišč, ki jim pravijo murduni

Na Miklavžu je Društvo Gorjanske košenice pred nekaj leti postavilo skedenj, v katerem je prikazan pomen in zgodovina košnje trave na Gorjancih. Razstava vključuje tradicionalno orodje, ki so ga v preteklosti uporabljali za košnjo, ter zgodovinski opis košenic in njihove vloge v kulturni krajini. Obiskovalcem je na voljo tudi prikaz, kako je potekala košnja nekoč, kar omogoča boljše razumevanje pomena te dejavnosti v preteklosti.

V notranjosti skednja so nameščene informativne table in izobraževalno gradivo, ki na razumljiv in zanimiv način predstavljajo življenje, delo ter naravno in kulturno dediščino območja. Predstavljene so tudi značilne rastlinske in živalske vrste, ki

uspevajo na tradicionalnih travniških površinah – košenicah.

Skedenj je bil postavljen v okviru projekta LIFE TO GRASSLANDS – Gorjanci, katerega glavni cilj je dolgoročno ohranjanje travnišč ter preprečevanje njihovega zaraščanja. V okviru projekta aktivno skrbijo, da se košenice ne bi zarasle, in so že očistili več hektarjev zaraščenih površin, s čimer pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in kulturne krajine na tem območju.

2. CERKEV SV. MIKLAVŽA

Cerkev se prvič omenja leta 1526, ko je prispevala nekaj denarja za protiturški davek. Poročila iz 17.st navajajo njeno slabo stanje, saj so jo Uskoki občasno celo uporabljali v posvetne namene. Srednjeveška cerkev je bila opuščena okoli leta 1836, današnja pa na novo pozidana leta 1887. Sočasno z gradnjo je nastala tudi oltarna oprema, delo domačih podobarjev. Glavni oltar je posvečen sv. Miklavžu, stranska pa Mariji Kraljici in sv. Jožefu. V cerkvi visi tudi slika sv. Jere.

Cerkev je zavarovana kot kulturni spomenik.

Po ljudskem izročilu se je v dolini Pendirjevke, potem ko so opustili cerkev v Hudi Peči, naselil škrt. Nekateri so ga imenovali Taus, drugi Perkmandelc ali Gorjanski vrag. Nagajal je ljudem pri košnji in povzročal neurja s točo, ki so uničevala pridelke. Po pripovedovanju naj bi ga lahko pregnalo le mukanje železnega bika. Ko je zazvonil zvon nove cerkve sv. Miklavža, je škrtat res pobegnil in pri tem v viharju polomil drevje na Polomu.

3. POGLED NA ŠENTJERNEJSKO POLJE

Za cerkvijo sv. Miklavža je Klub za prosto letenje Novo mesto leta 1994 postavil vzletišče za zmaje, ki je omogočalo vzletanje predvsem pri severnih vetrovih. Zaradi zaraščanja terena je vzletišče postopno opustelo, danes pa je tudi rampa že porušena. S slikovite razgledne točke na Šentjernejsko polje je ostala le še informativna tabla.

4. POGLED NA PENDIRJEVKO

Z razgledišča se je nekoč odpiral pogled na povirni dolini Pendirjevke in Kobile. Danes pa je zaradi hitre rasti dreves in zaraščanja razgled skoraj povsem zakrit. Obiskovalci si podobo dolin lahko ogledajo na informativni tabli.

Potoka sta dolini vrezala v krhka dolomitna pobočja gorjanskega grebena med Trdinovim vrhom in Ravno goro. Potoke označujejo velik strmec, manjši slapiči in tolmini, na več odsekih pa se izloča tudi lehnjak.

Dolini ločuje ozek greben Zidanega Gabra po kateri teče zgodovinska Vlaška pot preko Gorjancev. Zaradi strateške lege in težke dostopnosti je bil greben poseljen od prazgodovine (gradišče Gradec) do pozne antike (višinska utrdba na Zidanem Gabru, cerkev na Grobiščih).

Dolini preraščajo prevladujoči bukovi in tudi toploljubni gozdovi, ki so v Kobili opredeljeni kot naravni rezervat in zatočišče ogroženega *belohrbtega detla*.

Na skalnih stenah izstopajo rastišča redkih rastlinskih vrst: *grozdasti kamnokreč*, *alpski srobot*, *alpski repnjak*, *dlakavi sleč*. V potokih pa domuje tudi *rak koščak*.

5. GORJANSKO JEZERO

Na obrobju košenic pri Miklavžu je v plitvi kotanji imenovani Izero, na najnižjem delu planotastega ravnika, več manjših jezerc. Nastala so na nepropustni dolomitni kamninski podlagi, v katero je ujeta padavinska voda, ki se steka s pobočij. Nivo podtalnice je plitvo pod površjem. Na več mestih jo razgaljujejo manjša vodna okna – jezerc, ki so globoka dober meter.

Nekatera jezerc, so bila pred leti očiščena, zarast v okolici pa odstranjena. Voda se na južnem obrobju Izera preliva v zakraselo vrtačo. Na njenem vzhodnem delu je pod skalno steno ponor

kjer voda odteka v izvire pod Hudo pečjo v dolini Pendirjevke.

Jezerc, imajo značaj mokrišča in so kot redek *vodni habitat na planoti* življenjski prostor:

- vodnih rastlin (*žabji las*, *porečnik*),
- žuželk (*vodni hrošči*, *drsalci*) in
- dvoživk (*planinski pupek*, *rjave žabe*, *hribski urh*).

Po ljudskem izročilu je nekoč mlado dekle napajalo vprežene vole v potoku Izer, pri tem pa skupaj z živalmi padla v vodo. Na površje so kasneje priplavale le njene kite in volovski jarem. Po različnih pripovedih naj bi jih našli pri Jeričkovem mlinu v Stopičah, v Prevolah in v Rateškem studencu. Da bi preprečili podobne nesreče, so na dno Izera položili železno mrežo, ki naj bi tam ležala še danes.

6. GOZDNA ŽELEZNICA

Intenzivnejša izraba gorjanskih gozdov se je začela po prvi svetovni vojni, ko sta brata Heinricher postavila parno žago Pri Fabriki. Leta 1927 jo je prevzel Ivan Šiška. Na žagi so sprva predelovali bukov les, ki so ga iz bližnjih gozdov vlačili s konjsko vprego.

Ko je v okolici začelo primanjkovati lesa, so leta 1928 začeli graditi leseno gozdno železnico. Proga je dosegla Gospodično (1928), Krvavi kamen (1929) in končno Črno lice (1930). Bila je dolga 4 km z enakomernim padcem. Železnica je delovala do leta 1937, ko je žaga pogorela

Za gradnjo tira so uporabili slabši bukov les, iz katerega so izdelali 4 metre dolge tramove (10×10 cm), ki so jih po potrebi tudi krivili. Tramove so z žebliji pritrdili na 1,2 m dolge pragove z utorji, ki so omogočali ohranjanje tirne širine. Zaradi obrabe so lesene tirnice obložili z železnimi L-profili (30×30×3 mm). Pragovi so bili nameščeni na izravnani teren v razmiku enega koraka.

Vagone so sprva vlačili konji, naloženi vagoni pa so se samotežno spuščali k tovarni ob upravljanju zaviračev. Kasneje so kupili dve dvoosni lokomotivi, ki sta delovali na sesalni plin, imele so motorje z notranjim izgorevanjem, kurili in polnili so jih z ogljem

7. VISOKA PREŽA

Na obrobju košenice Črna lica je visoka lovška preža, ki lovcem omogoča opazovanje divjadi ter zanimivejši in varnejši odstrel.

Preže so običajno postavljene ob prehodih divjadi, pasiščih, kalužah ali mrhoviščih. Izdelane so večinoma iz lesa in ločimo odprte, pokrite in zaprte visoke preže. Pokrite nudijo zaščito pred padavinami, zaprte pa tudi pred vetrom, kar poveča uspešnost lova. Pri postavitvi je treba upoštevati sezonsko gibanje divjadi, stečine in smer vetra. Nočne preže (npr. za divjega prašiča ali medveda) morajo biti obrnjene tako, da ima lovec luno za sabo. Visoke preže so lahko dvignjene tudi do 10 metrov, odvisno od terena in vrste divjadi. Uporabljajo se le v spremstvu ali po dogovoru z lovci, najboljši čas za opazovanje pa je v jutranjem svitu ali večernem mraku.

Na košenici Črna lica se najpogosteje pasejo srne, redkeje jeleni in poljski zajci. Mimo vodijo stečine lisic, jazbecev in divjih svinj, občasno pa se pojavlja tudi medved.

8. KRVAVI KAMEN

Krvavi kamen je osamljena kamnita skala ob križišču gorjanskih poti. O njem kroži več dramatičnih zgodb, ki razkrivajo temne plati človeške narave. Ena od teh pripoveduje, da naj bi prav na tem mestu, ob določanju meje, živa zakopali nedolžno dekle in mladeniča. Njun grob so zaznamovali s kamnom, ki se je zaradi prelite krvi imenoval Krvavi kamen. Ljudsko izročilo v teh zgodbah opozarja na pogubne posledice človeškega pohlepa.

Pisatelj Janez Trdina je zapisal, da so se pri določanju meje srečali Kranjci in Žumberčani. Ker se niso mogli dogovoriti o njenem poteku, je prišlo do hudega spora, ki se je sprevrgel v krvav obračun. Človeška kri je prepojila kamen, ki je odtlej znan kot Krvavi kamen.

V Cerovem logu pripovedujejo še eno različico. Po njej naj bi bilo med določitvijo meje med Kranjci in Hrvati navzoče tudi dekle. Da se ne bi pozabilo, kje natančno poteka meja, so ji odsekali prste, njena kri pa je obarvala mejni kamen. Dekle naj bi bilo v resnici vila, zato naj bi bil kamen še dolgo zatem rdeče obarvan in je dobil ime Krvavi kamen.

Ohranjena je tudi pripoved o zakladu, zakopanem pri Krvavem kamnu. Na kresno noč naj bi zaklad vzplamtel z močnim ognjem. Zakopal naj bi ga tat, ki je skrivnost o njegovem mestu pred smrtjo zaupal sojetniku v ljubljanskem gradu. Ta je zaklad res izkopal, vendar mu na lahek način pridobljeno bogastvo ni prineslo sreče.

9. KOŠENICE PRI MIKLAVŽU

Na planotastem ravniku pri Miklavžu je ohranjen eden večjih kompleksov gorjanskih košenic, ki so v preteklosti nastale s krčenjem gozda, košnjo in pašo. Zaradi spremenjenega načina kmetovanja se je velik del košenic v zadnjem obdobju zarasel, del pa degradiral, in sicer zaradi rekreativnih potreb in neprimerne turizma. Obstoje košenice je odvisen od redne košnje, sicer se hitro zarastejo.

Pestro rastlinsko podobo ohranjajo le košenice, ki se pozno kosijo in ne gnojijo. Dišeče cvetje privablja številne vrste metuljev, hroščev in drugih nevretenčarjev. Za ohranjanje travnišč skrbi tudi društvo Gorjanske košenice. Do sedaj so jih uspeli očistiti več hektarjev

Gorjanske floristične posebnosti so:

- **panonska detelja**, ki jo je leta 1838 na Gorjancih našel kustos kranjskega deželnega muzeja Henrik Freyer
- **kranjski šebenik** (znan le še iz doline Sopote)
- **hrvaški klinček** (pogosto zamenjan z navadnim)
- **kranjska lilija** (zavarovana) z živo oranžnimi cvetovi
- več vrst **orhidej (kukavičevk)**:
 - o bezgova prstata kukavica
 - o Fuchsova in transilvanska prstata kukavica,
 - o navadni kukovičnik,
 - o navadna in pikastocvetna kukavica,
 - o lepi čeveljc, na posekah v Pendirjevki, največja evropska orhideja.

10. OGLARSKA KOPA

Oglarjenje je bilo nekoč splošno razširjeno gospodarsko opravilo, pri katerem so izkoriščali manj vreden les, ki ni bil primeren za dolge prevoze, ter sečne odpadke, klade in veje. Z razvojem železarstva (fužinarstva) v 18. in 19. stoletju se je dejavnost močno razmahnila, svoj zaton pa doživela po drugi svetovni vojni. Danes se oglje uporablja predvsem v gostinstvu ter delno v kemični in infrastrukturni dejavnosti.

Oglarji ali koparji so bili stalni delavci na gozdnih posestvih ali potujoči drvarji, ki so sledili večjim sečiščem in oglarili, če se jim je ponudila priložnost. Zaradi daljše odsotnosti z doma so razvili samosvoj način življenja. Spali so v zasilnih kolibah iz smrekovega lubja- skorjevkah ali oglarnicah.

Včasih se je oglarilo tudi na Gorjancih. Ostanki kopišč so še danes opazni pri Krvavem kamnu, v Grajskem jarku, na Velikem palcu, Pri fabriki, pri Štirni, pri Pruhu v smeri Trdinovega vrha, na Uštrasu, v dolini Pendirjevke in Kobil.

Pozabljeno tradicijo obuja Društvo Gorjanske Košenice, ki ima na Miklavžu urejeno kopišče, na katerem vsako leto, predvidoma v mesecu septembru, prikažejo postopek kuhanja oglja. Njihovo oglje je možno kupiti v Domu na Miklavžu.

11. LES GORJANSKIH DREVES

Gorjanske gozdove odlikuje izjemna pestrost drevesnih vrst. Večinoma so to listnati gozdovi, katerih sestava se spreminja glede na nadmorsko višino:

- V nižjih legah prevladujejo gabrovo-hrastovi gozdovi in tudi kostanj.
- V višjih legah so značilni predvsem bukovi gozdovi, ponekod jim družbo delajo plemeniti listavci, kot so gorski javor, gorski brest in lipa.
- Po grebenih uspevajo tudi toploljubne vrste, kot so mali jesen, črni gaber, mokovec in puhasti hrast.

Nekoliko pod Trdinovim vrhom se nahaja pragozd Trdinov vrh, kjer prevladuje bukev. Med posameznimi primerki najdemo še gorski in ostrolistni javor, redkeje pa jerebiko in mokovec. Zaradi težke dostopnosti so bili ti gozdovi stoletja namenjeni le domači rabi in oglarjenju.

Prvo večje izkoriščanje gozda je povezano z delovanjem steklarne pri Dolžu (1835–1854). V obdobju med obema vojnama je vlogo prevzela žaga »Pri fabriki«, ki je delovala med letoma 1929 in 1937, do nje pa je vodila gozdna železnica. Pomembna je bila tudi pleterska žaga v dolini Kobile.

Zabeleženih je 25 vrst listavcev: beli gaber, brek, breza, bukev, cer, češnja, črna jelša, črni gaber, graden, gorski javor, gorski brest, jerebika, kostanj, lipa, lipovec, mali jesen, maklen, mokovec, ostrolistni javor, poljski brest, puhasti hrast, robinja, trepetlika, topol in vrba.

Iglavci so primešani v manjši meri. Opazimo 7 vrst. Avtohtoni vrsti sta jelka in tisa. Umetno vneseni so: smreka, rdeči bor, zeleni bor, macesen in duglazija. Na Gorjancih so redka rastišča tise v senčnih predelih gozdnega rezervata Kobile, na toplih južnih pobočjih pa rastišča puhastega hrasta.

Na kozolcu ob klopi pri Miklavžu je urejena zbirka vzorcev lesa značilnih gorjanskih drevesnih vrst, iz katerih so razvidne struktura, oblika in barva lesa.

AKTIVNOSTI ZA UČENCE IN OSTALE OBISKOVALCE

1. KUHANJE OGLJA NA TRADICIONALEN NAČIN - v začetku septembra

Društvo Gorjanske košenice vsakoletno izvede prireditev »Kuhanje oglja na tradicionalne način« na Gorjancih. Kuhanje oglja se izvaja v začetku meseca septembra. Prireditev poteka pri Domu na Miklavžu in se prične s prižigom kope.

Takrat organizirajo poučna predavanja za šolarje in ostale obiskovalce, ki si lahko poleg seznanitve z načinom kuhanja oglja sprehodijo še po učni poti Miklavž in pridobijo znanja o pestrosti naravne in kulturne dediščine na Gorjancih. Obenem predstavijo pa tudi projekt LIFE TO GRASSLANDS – GORJANCI.

2. NARAVOSLOVNI OZ TEHNIČNI DAN – izvedba v začetku septembra

Društvo Gorjanske košenice vabi učence in dijake na zanimiv in poučen naravoslovni oziroma tehnični dan, prilagojen njihovi starosti. Dogodek poteka v začetku šolskega leta in ponuja edinstveno doživetje narave v mirnem objemu gozda.

PROGRAM:

- predstavitev kuhanja oglja na tradicionalni način,
- izpolnjevanje učnih listov (po presoji učitelja),
- voden ogled učne poti Miklavž,
- predstavitev projekta LIFE TO GRASSLANDS – GORJANCI.
- V primeru večje skupine učencev po dogovoru pripravijo še dodatne delavnice:
 - kovač (ki kuje železo in potrebuje oglje)
 - zunanji izvajalci (Zavod za gozdove, Policija, Zavoda RS za varstvo narave)

UČNI CILJI:

- spoznavanje človeka kot sestavnega dela narave,
- spoznavanje preteklosti domačega kraja,
- spoznavanje primera naravne in kulturne dediščine v domači pokrajini,
- razsežnost časa v zgodovini, časovna orientacija
- Izkustveno učenje,
- razvijanje pozitivnega odnosa do tradicije,
- pojasnjevanje lastnosti s snovmi, dokazovanje spremembe lastnosti snovi,
- soodvisnost kulturnih, družbenih, naravnih procesov in pojavov,
- pomembnost trajnostnega razvoja.

Dostop do Doma pri Miklavžu kjer se izvajajo dejavnosti je mogoč tudi z avtobusom po cesti iz Rateža, skozi Gabrje in potem po makadamski cesti preko križišča pri Krvavem kamnu.

Predstavitev poteka v tematskih sklopih in traja 2 do 3 ure. Izbrati je mogoče tudi samo posamezno delavnico.

Naslov: Dom pri Miklavžu, Cerov log 150, 8310 Šentjernej

Informacije in prijava: franci.bratkovic@siol.net, tel. 051 615 215 (Franci Bratkovič)

3. UČNA POT TRDINOV VRH

Učno pot Trdinov vrh prehodimo v 2 do 3 urah. V kolikor pa si vzamemo čas, si preberemo opise na informativnih tablah, si gledamo kulturne in naravne znamenitosti in uživamo v naravi pa za pot potrebujemo veliko več časa. Prehodimo lahko tudi le del poti. Vprašanja oz. aktivnosti pa lahko prilagodimo letnemu času.

Predlog aktivnosti in vprašanj za otroke na poti:

1. Posnemi tri fotografije, ki povedo zgodbo učne poti. Ena naj bo naravoslovna, ena kulturna, ena pa čustvena.
2. Naredi seznam vsaj 5 različnih rastlin, ki jih najdeš ob poti. Katera od njih so zaščitena?
3. Katera drevesa rastejo tukaj? Zapiši vsaj 3 vrste.
4. Skrij oči in poslušaj gozd. Koliko različnih zvokov slišiš?
5. Na informativni tabli poišči, katera ogrožena ptica živi v tem območju.
6. Na poti poišči drevesno ekocelico in naredi selfi.
7. Kako je vzletišče vplivalo na pokrajino? Kako narava "zmaguje" nad človeško infrastrukturo?
8. Katera dvoživka živi v jezercu?
9. Izmisli si svojo pravljico o krvavem kamnu.
10. Poskušaj ugotoviti hrvaško ime za Trdinov vrh in Gorjance.
11. Zakaj je pomembno, da se košenice redno kosijo?
12. Kako bi ti pomagal ohranjati naravo tukaj?
13. Katera redka rastlina ti je najbolj zanimiva in zakaj?
14. Oglej si razstavo o košnji trave v skednju na Miklavžu. Kako so včasih kosili travo? Naštej nekaj rastlin iz živali ki jih najdemo v košenicah?
15. Katere gozdne plodove smo srečali na poti?
16. Opazuj naravo na gozdni jasi in poglej če je kje kakšen metulj. Naredi fotografijo in poskušaj ugotoviti njegovo vrsto.
17. Kaj je oglarska kopa? Kdo so oglarji? V kakšnih kolibah so spali?
18. Kako se imenuje prostor, kjer se kuha oglje in kakšen les se uporablja za kuhanje oglja?

ZAKLJUČEK

V seminarski nalogi sem predstavila učno pot Trdinov vrh ter njeno krajšo različico Miklavževo učno pot. Opisala sem dostop do učne poti in podala predloge za različne aktivnosti, primerne za otroke in učence. Predstavila sem tudi dejavnosti, ki jih šolam in drugim obiskovalcem ponuja Društvo Gorjanske Košenice. Učno pot sem večkrat prehodila sama, zato sem k opisom dodala številne lastne fotografije, s čimer sem želela dodatno obogatiti vsebino naloge.

VIRI IN LITERATURA

Učna pot Trdinov vrh, Planinsko društvo Krka Novo mesto, 2011

Vodnik po Trdinovi poti, Planinsko društvo Krka Novo mesto, Četrta – popravljena in dopolnjena izdaja, 2019

Janez Trdina, Bajke in povesti o Gorjancih, Galerija Kralj, Novo mesto, 2005

Društvo gorjanske košenice, <https://gorjanci.eu/> in <https://www.lifetograsslands.si/o-projektu/partnerji/drustvo-gorjanske-kosenice/>, 10. 7. 2025

Planinsko društvo Krka Novo mesto, <https://www.planinsko-drustvo-nm.si/>, 10.7. 2025

Občina Šentjernej, <https://www.sentjernej.si/>, 10.7. 2025

Učna pot Miklavž, Društvo Gorjanske košenice

Oglarstvo v preteklosti za prihodnost, Kuhanje oglja na gorjancih, Društvo Gorjanske košenice, 2015

Razširjena planinska pot, Gorazd Gorišek, Planinska zveza Slovenije, 2014

Priročnik za učenje in igro v gozdu, Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica, 2019